

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I
INFORMACIÓ LOCAL

A R T E S A D E L L E I D A

NÚMERO 157

MARÇ-ABRIL 1995

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ
I D'INFORMACIÓ
LOCAL

NÚMERO 157

MARÇ-ABRIL 1995

EDITA: AGRUPACIÓ
CULTURAL LA FEMOSA
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA
DIPOÏT LEGAL : L- 264-1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

Ajuntament
d'Artesa de Lleida

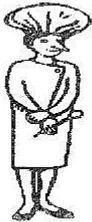
Els articles que apareixen
a les planes de La Femosa
reflecteixen únicament
l'opinió de llurs signants

PÒRTIC

La negativa tan ferotge i desmesurada de l'Ajuntament de Salamanca (Espanya) de no voler deixar retirar de la seva ciutat -per a retornar-los al seu legítim propietari- els documents de l'Arxiu de la Generalitat Republicana de Catalunya que, al seu dia, van ser confiscats impunement pels servidors del general i dictador Franco, no deixa de ser un cas ben preocupant d'intromissió a la propietat d'altri, perquè segons aquells senyors, en algun moment, s'han sentit *amos* d'una cosa que, per dret moral i, fins i tot legal, no els pertany, però sí que els pertany, en canvi (segons algunes veus de pes), per *derecho de conquista*.

No serem nosaltres els qui discutirem aquest *derecho de conquista*, perquè ja ens ve bé que ho manifestin públicament. No només els pertany (per dret de conquesta) aquests documents, sinó que també els pertany tota la nostra nació (de Salzes a Guardamar i de Fraga a Maó, deixant però, per a l'Estat francès, la Catalunya Nord) i tot allò que això comporta; llengua, cultura, sentiments... Som un país ocupat, oprimint i mal tractat que ens volen diluir, de grat o per força, dins la seva pròpia nació, però sense atrevir-se mai a manifestar-ho obertament.

És gràcies a actituds tan visceralment com la dels salmantins que, els catalans de bona fe que encara creuen que són espanyols, es vagin adonant que nosaltres només som els habitants d'una colònia que als espanyols els ha donat (i els dona) molt bons rendiments econòmics. Ja se'l poden quedar l'Arxiu de la Generalitat Republicana, tan ben guanyat i legítimat pel seu *derecho de conquista*. Ja se'l poden quedar, perquè, fet i fet, són coses com aquesta que ens van conscienciant, cada cop més, que el que necessitem no és precisament aquests documents sinó la independència política de Catalunya.

LA FEMOSA CUINA

TRUITES DE PA

INGREDIENTS

Dos llesques de pa per truita
 una ceba per truita
 3 ous per truita
 1/4 de pastilla d'avecrem en comptes de sal
 Llet
 Beixamel
 Formatge ratllat

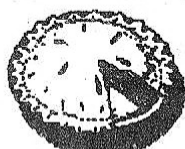
Es posa a estobar el pa amb llet, una vegada treta la crosta.
 En una paella amb oli es posa la ceba ratllada, se sofregeix una mica i es va tirant el pa escorregut, barrejant-ho tot; a continuació, es tira l'ou batut i es fa la truita.
 Una vegada les truites estan fetes es posen en una llauna de forn, es cobreixen de beixamel, damunt el formatge ratllat i es gratinen.

CREMA PER DAMUNT LES MONES

INGREDIENTS

1/4 d'aigua
 150 grs de sucre
 4 rovells d'ou
 Una copeta de licor 43

Es fa un almibar amb el sucre i l'aigua. A part, tindrem els rovells desfets. Els rovells i el licor els tirarem a l'almibar quan estigui una mica fred (perquè sinó es gramulla). Ho posarem al foc suau i anirem remenant fins que es faci una crema espesa.

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

LA FEMOSA CUINA / 2

NOTES I NOTÍCIES / 4

NOTES AL MARGE / 6

Per Alternativa Ecologista d'Artesa

LA BIBLIOTECA DE LA FEMOSA / 8

Per C. i C.

CAL NO PERDRE LA MEMÒRIA / 10

Per Joan Escuer i Constanza Martínez

MOTS ENCREUATS / 12

Per M. N.

ARRABASSAR ALGUN VOT A
MOSSEGADES, PETI QUI PETI / 14

Per Alternativa Ecologista d'Artesa

DES D'UN PSEUDÒNIM / 18

Per Pere Arnau

AMB POQUES PARAULES / 19

Per Felip Gallart i Fernández

COSES DEL NOSTRE TERME / 20

Per A. Costafreda

FOLKLORE ARTESENC / 21

Per A. C.

LA PORTADA:

"Teatre Sidral" escenificant

EL RATOLÍ CIRCASSA

NOTES I NOTÍCIES

LIQUIDACIÓ DEL PRESSUPOST

MUNICIPAL DE 1994

L'Ajuntament d'Artesa de Lleida a la seva sessió del passat dia 30 de març de

1995 va aprovar per unanimitat de tots els regidors presents la liquidació del

pressupost de l'exercici de l'any 1994, el qual dona un superavit de 7.916.606 pta.

NOMENAMENT PER A LA PLAÇA DE PEÓ D'OFICIS VARIS

El Ple de l'Ajuntament reunit el dia 30 de març va acordar per unanimitat de tots els presents nomenar per a la plaça d'oficial de primera

d'oficis varis i recollida domiciliària de brossa al Sr. José Miguel Bonastre i Ubago, d'acord amb la proposta formulada pel

tribunal qualificador que va valorar el concurs-oposició que va estar convocat per a cobrir la plaça en qüestió.

"Teatre de Butxaca" posant en escena NIT DE TRIBADES

SETMANA CULTURAL 1995

Des del dia 13 al 19 de març, ambdós inclusivament va tenir lloc la celebració de la XVIa Setmana Cultural d'Artesa de Lleida, a la qual hi van participar un bon grapat d'artesans. Reproduïm a continuació el programa d'actes:

Dilluns dia 13 de març

A les 8 del vespre a la sala de la Llar del Poble, xerrada a càrrec del Sr. **Alfred Rodríguez Picó**, meteoròleg de TV3, amb el tema "Meteorologia a l'abast de tothom".

Dimarts dia 14 de març

A les 4 de la tarda, col.loqui sobre la Unió Esportiva LLEIDA amb els escolars, amb la presència dels jugadors de la U.E. Lleida Srs. **Paco Salillas i Roa**, al col.legi públic.

A 2/4 de 10 del vespre, a la sala d'actes de casa la vila, xerrada a càrrec de Suso Fernández amb el tema "El lleure i la joventud".

Dimecres dia 15 de març

Al matí celebració de la Festa de l'Arbre amb tota la

quitxalla de l'escola.

A 2/4 de 10 del vespre, xerrada a la casa la vila, a càrrec d'**Agnés Pardell** (professora de dret social de la UDL) i **Sílvia Puertas** (responsable de l'àrea de la dona de l'Ajuntament de Lleida), amb el tema "Situació laboral actual de les dones a Lleida"

Dijous dia 16 de març

A les 3 de la tarda, el Grup de Teatre el Sidral escenificarà l'obra "El rodolí de Circàssia" al col.legi públic. A les 8 inauguració de l'exposició sobre Conservació i preservació del Medi Ambient al Casal Parroquial. L'exposició romandrà oberta fins el divendres dia 17 de març de les 8 a les 9 del vespre.

A 2/4 de 10 del vespre, escenificació de l'obra Lluna de mel a càrrec del grup de teatre Tarantana Teatre, a la sala de la Llar del Poble.

Divendres dia 17 de març

A 2/4 de 10 del vespre a Casa la Vila, conferència sobre "L'Europa comunitària i l'agricultura", a càrrec de

Salvador Jové i Peres, Europarlamentari pel grup Izquierda Unida.

Dissabte dia 18 de març

A 2/4 de 5 de la tarda Campionat Local de Bitlles, a la zona poliesportiva. A les 10 del vespre, actuació del grup de teatre Teatre de Butxaca amb l'obra Nit de Tribades d'Olov Enquist, dirigida per **Josep Ramon Bonet**.

Diumenge dia 19 de març

A les 10 del matí campionat local de Tennis Taula, al local social del grup de T.T. Categories infantils, seniors i escolars.

A la 1 del migdia, inauguració de l'exposició de manualitats, que romandrà oberta també a la tarda.

A 2/4 de 7 de la tarda es projectarà a la Sala de la Llar del Poble la pel·lícula de cinema **Història Interminal III**.

A 2/4 de 9 del vespre a la Llar del Poble actuació del grup de jazz **Pixie and Dixie**, que serà l'encarregat de cloure aquesta Setmana Cultural..

NOTES AL MARGE

Aclariment al redactor anònim del full Escatxic

Com que hem comprovat que esteu mal informat us fem saber que:

- El foc d'aquest estiu no va néixer a l'abocador sinó a les runes dels enderrocs. El requeriment de sanció de 25.000 pta. no es va haver de pagar perquè hi va haver un error de plantejament que va ser recorregut per l'Ajuntament per considerar-lo improcedent, per la qual cosa la sanció a quedat anul·lada.

- No tenir un contenidor de brossa davant de cada casa no és un inconvenient per als veïns sinó una satisfacció, s'eviten mosques i males olors. Va ser un dels punts que l'assemblea de poble del dia 16 de febrer de 1992 va valorar abans de desestimar la proposta del Consell Comarcal.

- Al poble la majoria de vilatans posen la brossa en contenidors de plàstic degudament tancats o pengen galledes artes, la qual

cosa impossibilita que els gossos puguin fer un escampall.

- No es pot afirmar que una activitat sigui poc rendible si no es tenen proves i arguments demostrables, el contrari és fer demagògia. Des d'aquest punt de vista nosaltres podem aportar les següents informacions:

*- A una família de 4 persones la recollida de la brossa li costa 3.500 ptas (5 dies). Si estiguéssim al Consell Comarcal els en costaria 8.400 ptas (2.200 per persona). A part del cost dels contenidors subvencionats només al 30%.

*- Als veïns no se'ls pensa demanar cap derrama voluntària per a l'adquisició de maquinària.

*- A part de la qüestió econòmica també cal valorar la qüestió ecològica i de conscienciació ciutadana. L'any 1994 hem evitat de llençar a la natura 80.000 Kgs. de materials de difícil degradació; plàstic, vidre, ferralla que representen un

30% de la brossa d'Artesa. A partir del funcionament de la planta de compostatge hi haurem de sumar uns 156.000 Kgs de matèria orgànica, la qual representa el 55% de la brossa que genera Artesa. Cal recordar que el C. C. no pensa recollir ni els plàstics ni la matèria biològica (informació extreta de primera mà amb reunions amb els representants del Consell Comarcal del Segrià).

*- L'escampall de bosses de plàstic, motivada pel vent, s'està treballant per trobar-hi solucions adequades.

*- Cal recordar que l'any 1994 el Parlament de Catalunya va aprovar la llei que obligarà en un termini de 5 anys a recollir selectivament, a tots els municipis de més de 5.000 habitants. Artesa només s'ha avançat a aquesta llei tot i no tenir 5.000 habitants.

- A Barcelona hi ha tres municipis que realitzen la recollida selectiva: Molins de Rei, Torrelles de Llobregat i Sant Cugat; tenen previst

també fer una planta de compostatge. Per tant la nostra idea lluny de ser un fet aïllat, és una idea de futur que s'anirà escampant en molts altres indrets i comarques.

- És precisament el sentit comú -que ja posseïen els nostres avantpassats- el que ens ha portat a defugir el costum de *comprar-usar-llençar* propi d'un consumisme irreflexiu i és el mateix sentit comú que ha arrelat en la gent quan ha entès que aquesta tasca és coherent i positiva. És el mateix sentit comú del departament de Medi Ambient de la Generalitat que anirà implementant la recollida, també de matèria orgànica per fer compost, allí on sigui possible.

- A part del Departament de Medi Ambient de la Generalitat també comptem amb el suport de diferents grups polítics, entitats cíviqes i ciutadanes, grups ecologistes, . . . que ens han demanat informació i ens animen perquè aquesta activitat, peonera a Catalunya, sigui un èxit, pel bé de tots.

- Diferents escoles i instituts de les Terres de Lleida ens han fet saber llur desig de visitar la Planta de Compostatge tan bon punt funcioni.

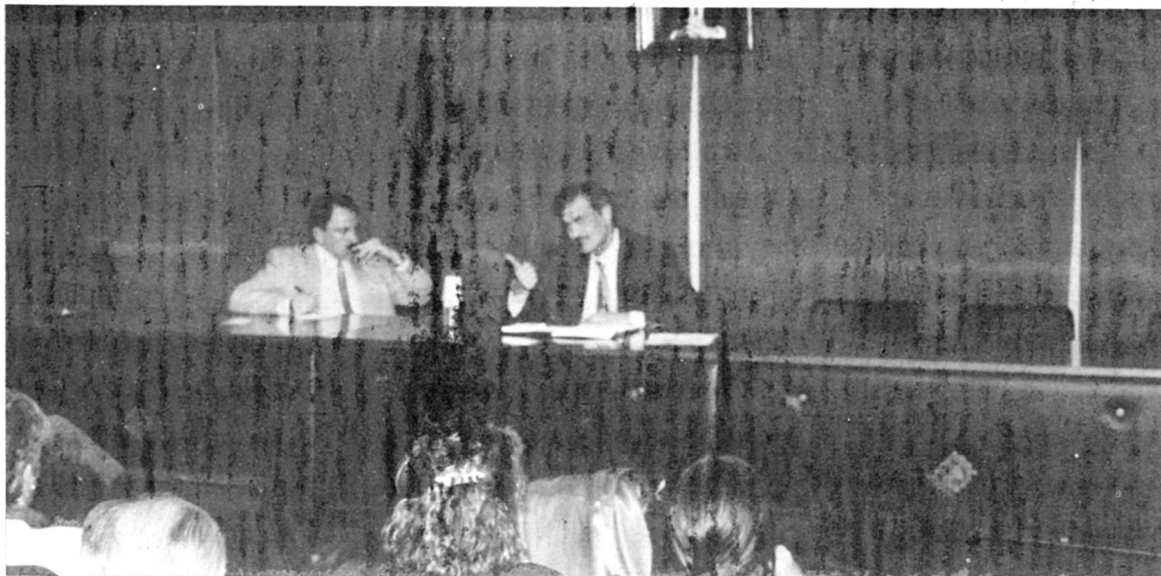
- L'any passat hi va haver un intent des del consistori municipal de netejar el sotabosc de la pineda per tal d'evitar incendis. Hi havien

de participar alguns col·lectius entre els quals hi havia els bombers i l'A. E.A. Aquesta activitat la pensem realitzar aquest any i per a la qual esperem la col·laboració d'un gran nombre de veïns.

- El grup de sensibilització municipal en el qual hi ha l'A. E. A. s'ha anat reunint regularment. Hi ha participat gent de diferents grups i tendències ideològiques. Era i és un grup disposat a acceptar qualsevol suggeriment pel bé de la natura i per tant de tots. És un grup obert.

A. E. A.

(Alternativa Ecologista d'Artesa)

Setzena Setmana Cultural: Suso Fernández parlant de EL LLEURE DE LA JOVENTUT

LA BIBLIOTECA DE LA FEMOSA

(Una mica d'història)

Quan sortiran aquestes ratlles, segurament que la biblioteca de l'Agrupació Cultural *La Femosa* ja estarà muntada i apunt de ser inaugurada (encara que segurament caldrà esperar una mica més pel seu funcionament). davant d'aquesta avinentesa podríem fer un repàs de totes les biblioteques que, amb aquest nom, han existit a Artesa. La primera de la qual tenim notícia és la Biblioteca Escolar de les Escoles municipals. Segons hem sentit dir a les persones que la van conèixer, tenia una bona col·lecció de llibres i feia, fins i tot, servei de préstec. Tot aquell fons de llibres va desaparèixer a l'última guerra. A les escoles d'Artesa no hi tornaria a haver llibres fins a l'arribada de la democràcia.

L'altra biblioteca que hem d'esmentar és la biblioteca del *Hogar del Productor*, de la *Hermandad Sindical*. Era una biblioteca molt petita, un parell de centenars de títols a tot estirar,

i tots en llengua castellana, com era de rigor aleshores. Aquesta biblioteca, durant els anys cinquanta, també va fer el servei de préstec, però poc a poc (potser perquè no hi havia renovació de llibres) va deixar de funcionar.

L'any 1963, immediatament després de la seva formació, l'Agrupació Jovenívola va fer-se càrrec del que quedava de la biblioteca del *Hogar*, ampliant-la amb noves adquisicions i fent també el servei de préstec, però només als seus associats. Quan la Jovenívola es va desfer, d'aquella biblioteca se'n va fer càrrec, al 1967, la recent fundada Agrupació Cultural *La Femosa*, seguint fent el mateix servei de préstec als seus associats. *La Femosa* va incrementar considerablement (si tenim en compte els pocs llibres que hi havia) aquesta biblioteca amb noves adquisicions, ja que la majoria dels seus recursos econòmics eren destinats a la compra de

llibres. Ara pot sorprendre (i segur que als joves els sorprendrà) que, malgrat el caràcter catalanista de la nova entitat, la majoria de llibres que es compraven eren en llengua castellana, i això per la simple raó de que els joves artesencs de llavors eren completament analfabets en la pròpia llengua i, per això, eren reacs a llegir llibres en català, per l'esforç, deien, que els suposava. Tot i així, i cada vegada més, els llibres en català anaven sent més freqüents a les prestatgeries. Tots aquests llibres adquirits per *La Femosa*, l'any 1974 van ser trets de l'esmentada biblioteca (la qual va tornar a quedar sense cap ús) i traslladats a la nova seu de l'Agrupació Cultural, a l'edifici de Cal Tomàs. De cal Tomàs, al 1977, i per un nou canvi de domicili de *La Femosa* van ser portats al carer del Castell. En aquest darrer punt, el fons de llibres de *La Femosa* va créixer considerablement, però mai, la biblioteca es va posar en

funcionament per falta de recursos econòmics, i quan aquesta qüestió ja estava resolta i es van comprar les prestatgeries adequades pel seu muntatge, va venir, altre cop (i esperem que definitiu) un canvi de domicili, aquesta vegada al carrer dels Gallart en un edifici de propietat. Els llibres van ser encapsats i tot plegat, capses, prestatges i tot el que feia referència a la biblioteca, va ser guardat en un magatzem perquè la nova seu de La Femosa no reunia les condicions idònies per a ser muntada.

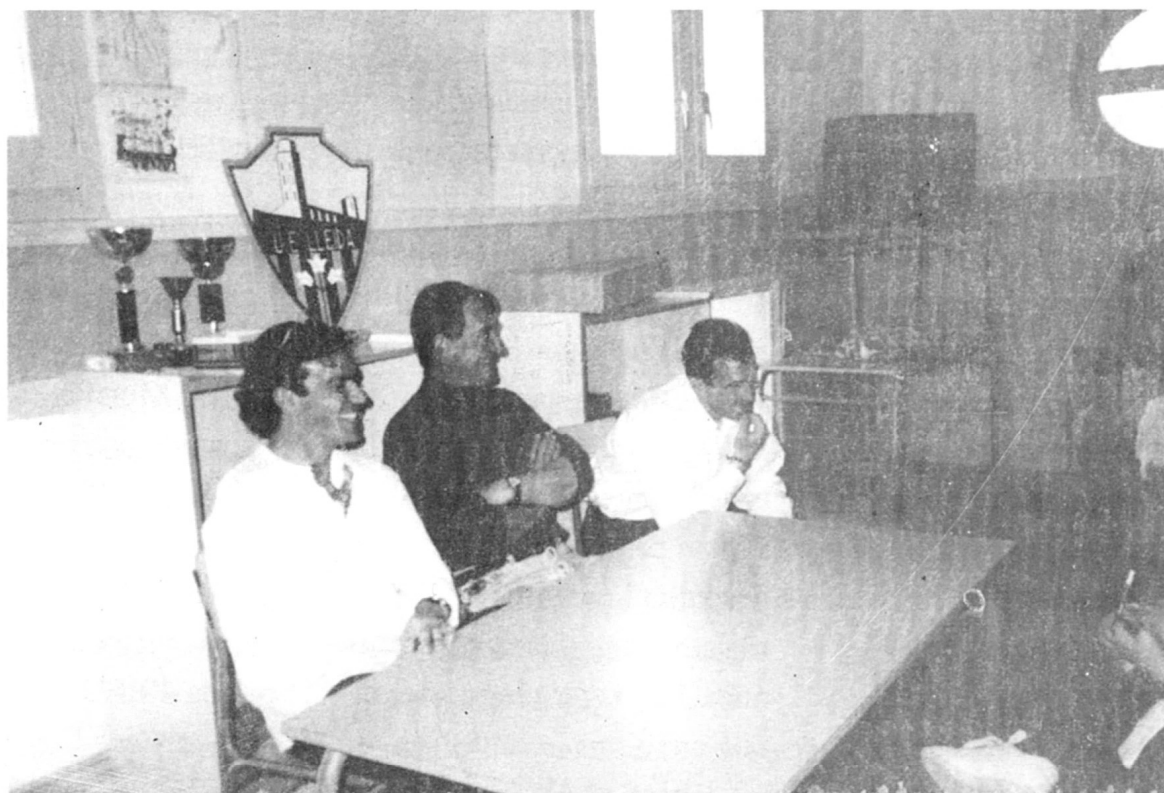
Ara, gràcies a una subvenció del departament de Cultura de la Generalitat i

a un conveni signat amb l'Ajuntament per obrir la biblioteca a tots els veïns (i no només als socis), s'ha pogut acondicionar la segona planta de l'edifici (i obrir una nova porta, per un accés directe des del carrer) per instal·lar-hi d'una manera prou digna i del tot escaient, la col·lecció de llibres de la nostra entitat.

Al llarg dels anys, gràcies a les constants adquisicions, a les donacions particulars i, sobre tot, a les aportacions de la Generalitat de Catalunya, *La Femosa* ha anat arraplegant un bon nombre de llibres que, un cop exposats als seus prestatges

corresponents, fan tot el goig del món. Quan aquesta biblioteca comenci a funcionar caldrà veure les seves mancances; si els gustos dels futurs lectors seran satisfets pel que la biblioteca els pot oferir, o si s'haurà de pensar, ja immediatament, en noves adquisicions més especialitzades. Temps al temps. De moment podem dir, amb tota la satisfacció, que ja tenim biblioteca i això, si més no per a nosaltres, és una bona i gran notícia.

C. i C.

Cal no perdre

la memòria

A finals de gener de l'any 1945, les tropes de l'Exèrcit Soviètic alliberaren el camp d'extermini que les forces d'ocupació nazi havien construït a Polònia per empresonar i eliminar a milions de persones, la majoria d'ètnia jueva: els camps d'Auschwitz i Birkenau.

Per als pocs que quedaven vius, aquell 27 de gener fou com si ressuscitessin, ja que recuperaven la llibertat, la dignitat humana i l'esperança de viure en un món millor, un món on les paraules racisme, xenofòbia i xovinisme fossin suprimides per sempre i que en el seu lloc imperés la convivència, la tolerància i la fraternitat entre tots els homes i dones, sense tenir en compte el color dels ulls, de la pell o del cabell.

L'alliberació d'Auschwitz obrí els ulls d'aquells que dubtaven del nefasts que eren (són encara) els principis de l'hitlerisme.

Alguns d'aquells incrèduls van poder veure *in situ* aquella fàbrica de destrucció humana, on la vida de la persona no tenia cap valor. Tot era bo per humiliar i despersonalitzar els presos. Al desgraciat que entrava en un dels camps d'extermini immediatament se'l despullava i se li rasurava tot el cos. Quan se li mirava la boca s'anotava en una agenda les dents i queixals d'or perquè quan morís, abans de ser incinerat, un especialista els arranqués per passar al dipòsit de metalls preciosos amb les altres joies que s'incautaven només arribar al camp: anells, rellotges, etilogràfiques, cadenes, medalles, arrecades. Quan per fi, estaves despul·lat i passaves el registre, et prenién fins i tot el nom. Ja no eres ningú, eres el número X.

Però si el 27 de gener de 1995 s'ha celebrat el 50è aniversari de l'alliberament

del camp d'Auschwitz per a milions d'homes i dones representants de 22 països que no érem jueus, el nostre calvari es perllongà encara fins al dia 14 d'abril de 1945 per a uns i fins el 5 de maig per a la resta. (El dia 29 d'abril s'alliberà el camp de Dachau -Babiera- i el 5 de maig el de Mauthausen -Austria-).

Si fem aquesta remembrança és simplement per recordar als nostres familiars, amics, conciutadans, a les generacions presents i futures, que el dia 8 de maig proper farà 50 anys que finalitzà a Europa la 2a Guerra Mundial (a l'Estat Espanyol començà el 18 de juliol de 1936) que començà l'1 de setembre de 1939 i acabà el 8 de maig de 1945 amb la victòria dels aliats dels països d'EEUU d'Amèrica, França, Gran Bretanya i la Unió Soviètica. Amb aquesta terrible guerra s'acabava el mal son d'una gran part de la

humanitat i per a nosaltres, els que tinguérem la mala sort de conèixer l'horror dels camps d'extermini nazis i que estàvem condemnats a sortir convertits en fum per la xemeneia dels forns crematoris, aquesta victòria significà (desgraciadament per a una minoria) recobrar la llibertat, les ganes de viure i la nostra dignitat d'éssers humans.

Malgrat tot, poc abans que els soviètics alliberessin Berlín, el gran autor i dramaturg alemany Bertolt Brecht, sentenciava: *El ventre de la bèstia immunda és encara fecund*, referint-se al nazisme. Avui, després de 50 anys, es tornen a repetir els desordres de l'època d'Hitler, principalment a Alemanya, Àustria, EEUU, Gran Bretanya i l'Estat Espanyol tampoc no n'és una excepció. Els caps rapats, grups de joves que es declaren abertament neonazis, racistes, xenòfobs i xovinistes, ataquen persones pacífiques i tot aquell que no els caigui bé pel sol fet del color de la pell, dels trets: gitanos, àrabs, etc. No hi ha dia que als diaris no es publiqui alguna informació sobre fets delictius provocats per aquests cadells d'uns

individus que no admeten que el món ha canviat i que les coses mai més no seran com fa 50 anys.

Això no vol dir que hem de baixar la guàrdia. Tot el contrari. Cal estar a l'aguait. Nosaltres, els que hem patit en carn pròpia les atrocitats dels camps d'extermini nazis, en el moment que erem alliberats vam fer un jurament: *que diriem a tot el món i donaríem a conèixer a través de tots els mitjans els que fou la vida concentracionària*. La gent s'ha de conscienciar del que fou aquell horror i evitar que els nostres fills, néts, besnéts i a la humanitat sencera perquè no es repeteixi la nostra desagradable experiència.

La Amical de Mauthausen i altres camps pensa que en aquesta tasca hi han de participar tots els estaments de la nostra societat: des del govern estatal als governs autonòmics fins al darrer ajuntament del poble més remot; els mitjans de comunicació públics i privats; les universitats, els instituts, els col·legis. . . Els professors d'història hi tenen un gran paper a fer, d'ells depèn que el comportament de la

joventut sigui profitós perquè no es perdi la memòria de la nostra història.

El poble que perd la memòria i desconeix la seva història perd la seva identitat.

Defensem la llibertat, la convivència, la tolerància i la democràcia. Mai més el feixisme!

Joan Escuer Gomis
Camp de Dachau
núm. 74181

Constanza Martínez Prieto
Camp de Ravensbrück
núm. 4067

Membres de la Presidència
de la Amical de Mauthausen i
altres Camps

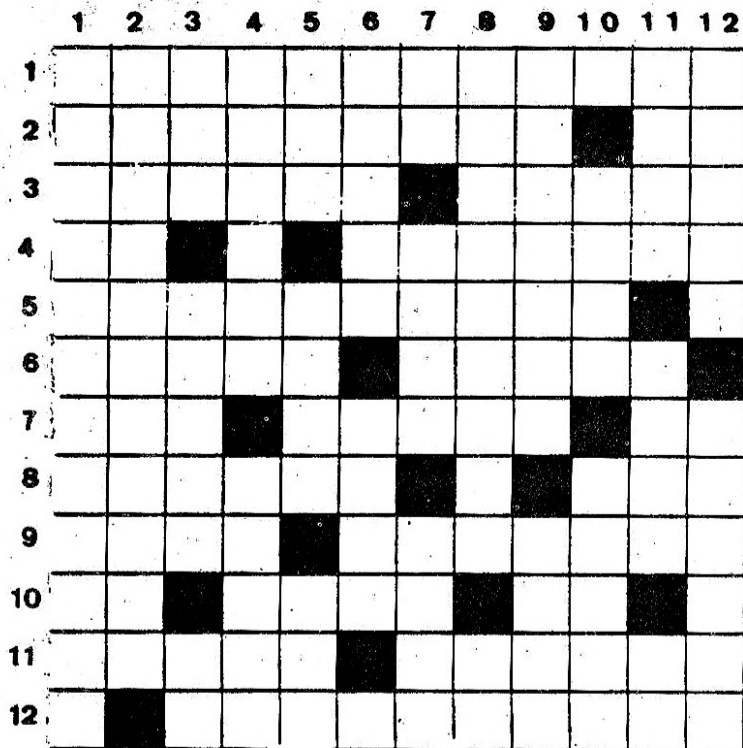
MOTS ENCREUATS

HORIZONTALS

1-. Relatives a l'herència. 2-. Culte donat als ídols. Sindicat Unificat. 3-. Moneda de l'antiga i moderna Grècia. Prefix referent a la nació anterior. 4-. Segona nota musical. La primera. En plural, certa moneda francesa del segle XVII. 5-. Popularment dentistes. Preposició. 6-. Sentiment de pena, patiment. Pertanyent o Relatiu a l'àrea. 7-. El conjunt d'empreses estatals. Errada, equivocació. Institut Atòmic. 8-. Malaltia del bestiar boví. Cinquanta. La de Santa Llúcia s'atorguen diversos premis literaris. 9-. Quatre vocals. Estil decoratiu durant el regnat de certa reina espanyola. 10-. Moviment religiós. Capital d'un país sud-americà. Consonant doble. Mil. 11-. N'hi ha un de comunista i un de capitalista al sud d'Àrabia. Faria el seu niu. 12-. Cent. De forma molt atenta.

VERTICALS

1-. Relatiu al moviment dels líquids. 2-. Fabricant d'edredons. 3-. Augusto . . . Bastos, novel·lista paraguaià. Prefix grec que significa (petit, poc). Si la tens foradada, no tindràs mai un duro. 4-. Navegant basc (1486-1526), potser el primer en donar la volta al món. Alzinar. 5-. Rebé el Nobel de medicina pel descobriment de la vitamina K (1943). 6-. Italià. Certa fruita. Nitrogen. 7-. Transport ràpid. Foc, fogar. Dit de tot allò que pertany a Déu. 8-. Aiguamoll, també merla d'aigua. Dues vocals. 9-. Al revés, tornar a girar. Crit de l'ase. 10-. La tercera. Nom de consonant. Terrenal, pertanyen a la terra. 11-. Escon, seien de diputat. Quatre romans, dos a dos. Prefix negatiu. 12-. Humida de suor. Dotat d'ànima.

SOLUCIÓ

HORIZONTALS

- 1- Hereditaries. 2- Idolatria. Su. 3- Drama. Greco. 4- Re. A. Luisos 5- Odontòlegs. A. 6- Dolor. Areal 7- INI. Error. Ia. 8- Nagana. L. Nit. 9- Aiou. Isabel. 10- Mr. Lima. Rr. M. 11- Iemen. Niarra. 12- C. Atentament.

VERTICALS

- 1- Hidrodinamic. 2- Edredonaire. 3- Roa. Oligo. Ma. 4- Elcano. Alzimar. 5- Dam. Tren. Ine. 6- Italo. Raim. N. 7- Tr. Llar. Sant. 8- Aiguèrola. Ia. 9- Registrar. Bram. 10- I. Essa. Terre. 11- Escó. Lil. In. 12- Susa. Animal.

Arrabassar algun vot

peti qui peti

Sembla que l'onada de desprestigi hagi entrat a la nostra vila per part d'algun "polític" representant del grup municipal de Convergència i Unió en trista còpia de l'allau de descrèdit personal i ideològic a què darrerament ens tenen acostumats, via mitjans de comunicació, "les grans figures" de la política d'estat. *Amics i amigues, no hi vulguem saber res!*

No hi vulgueu saber res!

*El descoratjat no l'atineu
Ni el fanàtic absurd,
Deixeu-los barallar
que es destorbin ells sols.*

Són versos molt suggeridors del Salvat Papasseit.

A algun líder de C I U no pas tota la gent convergent, sinó algun líder d'aquesta agrupació, creu que pot aconseguir algun vot de més a base d'enfanger i destruir, desunir un poble que té una història feta, cada u amb les seves diferències ideològiques però *des del*

respecte. Confiam que el sentit comú ens deslliurará de caure en la demagògia destructiva d'uns interessos personals i molt concrets: desestabilitzar i enfrontar el poble. No volem continuar en la via del descrèdit perquè no és la manera de procedir que ens caracteritza, però per al·lusions creiem que havíem de respondre a l'embranchida que hem rebut des del full de *l'Escatxic*, si més no per tornar les coses al seu lloc.

El nostre llenguatge és ben bé un altre. El grup *Alternativa Ecologista d'Artesa* ha volgut des dels seus orígens i des d'una vessant unitària, democràtica i independent de qualsevol ideologia, fomentar, a través de la informació (que ha anat apareixent en circulars i a través d'articles a la revista local *La Femosa*) i també de l'acció (primer col·laborant amb els nens i nenes de 8è de Bàsica, amb els professors, l'APA i després amb el consistori minicipal), una tasca de conscienciació i

solidaritat ciutadana de cara a la problemàtica medioambientalista. Des que vam començar amb els primers articles l'any 1987 fins avui i també gràcies a les campanyes que està portant a terme la Generalitat i el nombre creixent d'organitzacions i grups preocupats pel mateix tema, la consciència de pertanyer a una Terra que cal protegir de cara a les presents i futures generacions, està cada cop més estesa. El balanç que fem de la nostra actitud i també de l'activitat municipal de la recollida selectiva, després de vuit anys de participació ciutadana, és molt favorable i no solament pels quilos recollits any rera any, que sempre van anar en augment, sinó sobretot, pel grau de conscienciació i participació de la gent.

Des del primer any que els nens i nenes de 8è de bàsica van recollir un total de 9.865 Kgs fins avui s'ha fet molta feina. Aquest darrer any 1994 n'hem recollit al

voltant de 80.000 Kgs. De vidre se'n recull 25.000 Kgs. quantitat que no es pot comparar amb cap altra població, ja que ells només disposen d'un contenidor de vidre per cada 1.000 habitants. Amb el paper passa el mateix. Per aquest motiu es va passar el projecte de recollida selectiva a l'Ajuntament per facilitar als artesencs aquesta tasca que va començar amb molta il·lusió però amb moltes mancances i sacrificis per part dels alumnes i de la gent que hi participàvem. Els nostres fills van continuar rebent l'estímul de la participació arrelat en el quefer diari, quin exemple millor els podíem oferir!. No volem entrar ara en detalls de com ho han fet en altres poblacions a través del Consell Comarcal, només deixar clar que tal com ho hem fet nosaltres ens ha funcionat. La prova més clara la trobem en els quilos recollits, la conclusió és que es recullen quilos si la gent participa, i la gent participa quan se la informa i s'adona de la bondat i dels objectius honestos dels fets i dels resultats.

D'ací a pocs dies s'inagurarà la planta de compostatge. Sí, els artesencs

vam voler continuar un projecte ple d'expectatives i que ens separava de molts inconvenients que hem salvat gràcies a la decisió unànime i popular de l'assemblea de poble del dia 16 de febrer del 1992 i que ja va valorar els pros i contres d'una alternativa i l'altra. Només destacarem alguns aspectes dels avantatges que suposa ja a hores d'ara haver pres aquella decisió.

- La nostra quota de la brossa és més baixa que la del Consell Comarcal . 3.500 ptas per casa i any (5 dies de recollida) davant de 1.200 per persona i any (3 dies de recollida) o 2.100 ptas. per persona i any (5 dies de recollida). Es a dir que una casa de 4 persones pagaria 4.800 pta o 8.400 ptas (5 dies).

- Evitar per tant la circulació de camins de la brossa comarcal pel nostre municipi.

- L'actual recollida comarcal de brossa depèn d'empreses privades que poden pujar el preu quan considerin aportú (SEINSA).

- Un abocador controlat no vol pas dir eliminar la contaminació. L'actual abocador comarcal del Segrià no pensa recuperar ni plàstic ni matèria biològica per fer

adob.

- També suposa tenir als nostres carrers uns contenidors per a encabir-hi les bosses del veïnat amb la consegüent molèstia de mosques i males olors, sobretot en determinades èpoques de l'any.

- malmetre molts altres quilos de matèries com paper i vidre davant la dificultat que suposa per als veïns desplaçar-se tants metres per a llençar-los als escassos contenidors dels esmentats materials.

Actualment la població de Gimènells és l'única que ha volgut acollir el nou abocador comarcal. Amb l'oposició d'un gran nombre de veïns que han format *La plataforma contra l'abocador de Gimènells* que està formada per:

Veïns de Gimènells
 Associació de veïns de Raimat
 Ipcena
 Depana
 Alternativa Verda
 Iniciativa per Catalunya
 Esquerra Republicana
 P.P. (de Gimènells)

L'actual abocador comarcal de la Serra Llarga és un niu de porqueria i contaminació, denunciat reiteradament per diferents

agrupacions polítiques i ecologistes en articles a la premsa comarcal (La Mañana i Segre) que tots haureu pogut llegir. Nosaltres creiem que si el Consell Comarcal es decidís a fer d'una manera temporalitzada la recollida selectiva d'una manera similar com ho fem a Artesa de Lleida, la brossa quedaria reduïda a molt estirar a un 20%. Ara és a l'inrevés se n'aprofita un 20% i només amb vidre i paper, la resta es desestima. La vida de l'abocador seria més llarga i en aprofitar la matèria biològica per a adobs no hi hauria els problemes amb els lixiviats.

A part per tant de l'aspecte deixat i brut que pot oferir un abocador que aplega tants milers de quilos de brossa, hi ha la qüestió, com dèiem dels lixiviats (líquid residual d'alta concentració tòxica provinent de la putrefacció dels diferents materials, sobretot biològics) i que està provocant greus danys en cultius i terres veïnals, la qual cosa ha provocat la protesta enèrgica per part dels afectats. Tot això ens dóna a entendre que l'abocador comarcal, tal com està organitzat, lluny de ser cap

solució, està provocant problemes medioambientals molt greus. La nostra consciència ecologista i la nostra idea de globalitat respecte aquest tema, ens porta a preocupar-nos per una qüestió que aparentment no ens afecta directament, però el cert és que qualsevol gestió incompleta en aquest sentit ens afecta a tots. No penseu que el Consell Comarcal no sap res del nostre projecte, però el cert és que mai no hem rebut cap tipus de recolzament, malgrat les entrevistes que ehm mantingut. Nosaltres continuem oberts a qualsevol tipus de col.laboració pel bé de la Natura. Pensem que la recollida de la brossa ha de ser selectiva en origen i integral tal com intentarà de posar en marxa d'ací a poc temps el Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya. Està clar que el Consell Comarcal i el Departament de Medi Ambient van per camins diferents, per tant, el futur ens donarà la raó.

D'ací a pocs dies, com dèiem, s'inagurarà la planta de compostatge; serà una experiència peonera a Catalunya i a l'Estat. Ens n'hem de sentir orgullosos i

aquesta és una empresa en què hi ha participat tothom; són recursos humans des de la base que ens han donat feina però també profit. Els entrebancs han estat gruixuts; mai no n'hem volgut fer bandera perquè no és el nostre estil. No serveix de res queixar-se. Els inconvenients s'han anat solucionant i anirem solucionant els que surtin, amb el treball i la confiança que tots i totes hem posat en el projecte. L'important és fer feina i fer-la bé. No hem de permetre que la demagògia de cap mal polític ens destorbi. La bona política ha de ser constructiva i respectuosa, participativa i solidària.

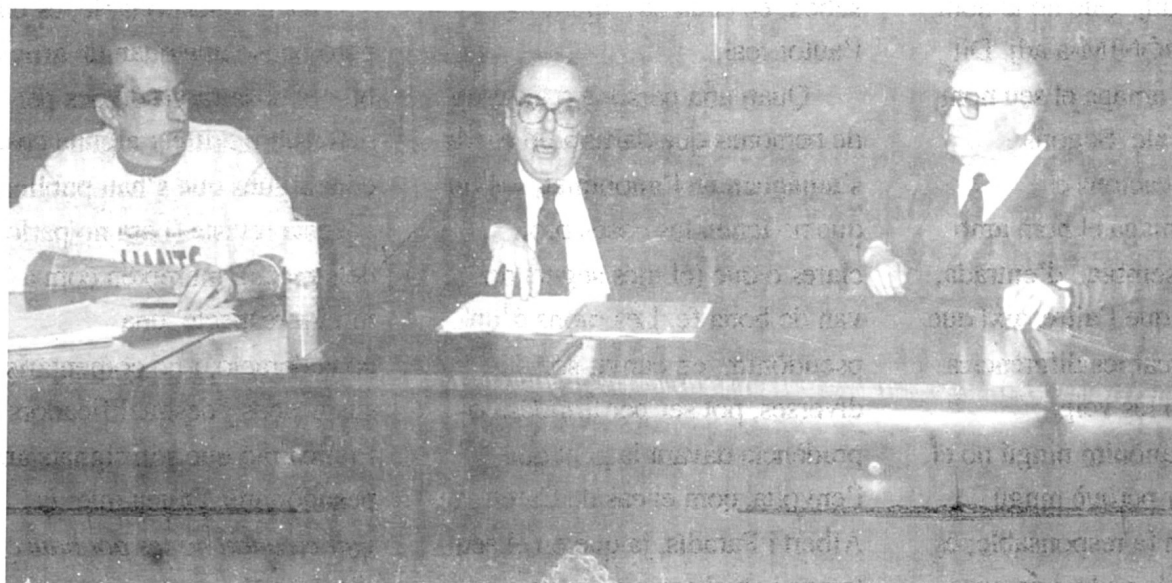
Suara ha sortit del niu un oronell
-Això ja és un camí!
*Sempre amunt!.*¹
La natura no és una font inexhaurible de recursos, preservar-la és cosa de tots.

Junta i socis de
 l'Alternativa Ecologista
 d'Artesa de Lleida

¹ Últims versos del poema
Columna vertebral: sageta de foc de
 Salvat Papasseit

Conferència d'Alfred Rodríguez Picó: METEOROLOGIA A L'ABAST DE TOT HOM

Conferència de Salvador Jové: L'EUROPA COMUNITARIA I L'AGRICULTURA

Agnès Pardell parlant de la SITUACIO LABORAL DE LES DONES A LLEIDA

DES D'UN PSEUDÒNIM

Amb el diccionari Fabra a les mans, em semblava que em seria relativament fàcil demostrar les diferències substancials que hi ha entre un pseudònim i un anònim, però el diccionari encara m'ho ha fet més confús. No fa confusa l'explicació sinó l'honestetat d'una cosa o altra. El Fabra diu: ANÒNIM-A adj. Que no té nom d'autor. PSEUDÒNIM-a adj. Dit de l'autor que amaga el seu nom amb un nom falç. Segons aquestes explicacions el pseudònim (amaga el nom amb un nom falç) sembla, d'entrada, més pejoratiu que l'altre, així que procuraré marcar les diferències segons com jo les veig.

Un escrit anònim ningú no el pot reivindicar perquè ningú legalment se'n fa responsable; és allò de llançar la pedra i amagar la mà. Les persones que, com jo mateix, que signa amb un pseudònim sí que es responsabilitzen d'allò que escriuen i per això sempre poden reivindicar l'escrit com a seu. Jo, a LA FEMOSA no podria presentar els meus articles, signats amb pseudònim, si abans no m'hagués identificat als components del Consell de Redacció; per tots els efectes, doncs, sóc una persona que assumeix la seva responsabilitat. Per aquesta manca de

responsabilitat, legal i moral del que s'amaga darrera d'un escrit anònim, i pel que em consta, el Consell de Redacció de LA FEMOSA no ha publicat mai cap dels escrits anònims que li han arribat, però sí, en canvi, que ha publicat i publica escrits signats amb pseudònim, perquè ells ja saben, en cada cas, qui n'és l'autor real.

Quan una persona o un grup de persones que darrera un escrit s'amaguen en l'anonimat, vol dir que no tenen les coses prou clares o que (el més segur) no van de bona fe. Les raons d'un pseudònim, en canvi, són diverses, pot ser per timidesa o prudència davant la gent que l'envolta, com el cas de Caterina Albert i Paradís, ja que en el seu temps i en el seu entorn no estava ben vist que una dona fos escriptora i per això publicava amb el nom de Víctor Català. Joan Oliver, en canvi, usava el pseudònim de Pere Quart, només pels seus escrits poètics, ja que els altres els signava amb el seu nom i cognoms. Siguin quines siguin les raons del pseudònim, és sempre una acció vàlida i que mereix el respecte de tothom. L'escrit anònim, en canvi, s'ha de considerar sempre una cosa amoral i reprobable.

En el meu cas, ja fa anys

que, a través de les pàgines de LA FEMOSA, utilitzo el mateix pseudònim (és, doncs, un pseudònim consolidat) i per això mateix penso que els meus escrits han de ser criticats (si ho són) pel que dic o pel que hi exposo i mai pel fet d'amagar el meu nom amb un altre.

Tot es qüestionable, és clar, però penso que quan un article és bo i exposa raons de pes per defensar o criticar alguna cosa, com alguns que s'han publicat en aquesta revista (i ara no parlo dels meus), mereixen com a mínim respecte, una consideració, i no comentaris suspicços i desqualificadors per l'única raó que són signats amb pseudònims. Diuen que: *la guineu quan no les pot haure, diu que són verdes* i penso que tenen tota la raó del món.

Pere Arnau

AMB POQUES PARAULES

La biblioteca

Anys d'estudi. Pocs llibres a casa. Estudis a la capital. Cotxe de línia amunt i avall; avall i amunt. Anys d'estudiant. treballs i més treballs. Llistes interminables de bibliografia. Hores i més hores enutjoses de recerca de llibres. L'accés a les biblioteques limitada per l'horari del cotxe de línia. Es feia fosc: tornar a casa i tanta feina per fer. Temies fer tard. A penes si havies tingut temps de consultar quatre coses. Si no tenies el carnet no et deixaven emportar cap llibre i no diguem de les enciclopèdies, aquests volums ni amb carnet, no es podien moure d'allí, la norma era taxativa. Et feies el carnet, a corre-cuita. Ara no trobaves aquell llibre que tant necessitaves; feies tard: algú havia estat més atent que i ràpid que tu. Déu meu! Però si has d'entregar el treball d'aquí una setmana . . . Si hi hagués una biblioteca al poble!

Reunió d'un grup de joves per tal d'engegar una biblioteca. La cosa no passa

dels focs d'encenalls propis d'una joventud amb més entusiasme que no pas capacitat. A empentes i rodolons acabes els estudis, sense mencions especials, notes discretes, molta voluntat i poca traça. Penses: moltes hores esmerçades amunt i avall. avall i amunt camí de prestatges farcits de llibres. Al teu poble encara no hi havia cap biblioteca. Aquesta qüestió acaba esdevenint una realitat virtual i fantasiosa, perduda en la llunyania d'una anhel irrealitzable. De res servien les promeses que contenien els programes de les diferents candidatures a l'ajuntament del teu poble. Si has de ser sincer no en vas fer mai massa cas. Ho contemplaves amb l'ànim malfiat de l'escèptic, del pobre estudiant una mica frustrat per la manca de recursos. L'experiència de tants anys de conviure amb aquesta mancança així ho havia confirmat any rera any, indefectiblement.

L'anunci de l'editorial del passat número de la revista

local (Núm. 156) t'omple de goig i de satisfacció: UN SERVEI DE BIBLIOTECA COMPLERT. Quatre mil llibres no són pas una suma petita per començar i coronen una de les aspiracions més velles dels veïns. Cap poble no hauria d'estar sense una bona biblioteca. Cal celebrar-ho, de tot cor cal celebrar que per fi es cobreixi una de les mancances culturals més lamentables del teu poble. Penses però, no ho pots evitar, penses amb certa recança en aquell sofert estudiant, amunt i avall de totes les biblioteques de la ciutat on anava a estudiar. El pobre estudiant que encara portes a dins s'adona que, com tantes vegades, altre cop ha fet una mica tard, tot i que, cal dir-ho, ara ja no té tants motius per a l'escepticisme.

Felip Gallart i Fernàndez

COSES DEL NOSTRE TERME - La Costa del Cirera -

En un document que hi ha a l'Arxiu de Casa de la Vila, datat al 1793, que descriu les propietats que els Hospitalers de Sant Joan de Malta tenien al terme d'Artesa, s'hi pot llegir aquesta frase: ... *dalt del pla, damunt la costa*. Aquesta *costa* que al document no té nom, sembla que amb tota probabilitat, es tracta de la pujada empinada i cargolada per on hi discorria la carretera que va d'Artesa al Cogul, però que ara, en fer-se el pont de l'Autopista, ha quedat sense cap ús i que els artesencs, des de sempre, coneixem com *costa del Cirera*, la qual, quan tot es traguava amb carro, havia estat remalaïda pels pagesos, ja que tant en ser pujada o baixada amb els carros carregats, s'havien trobat amb més d'una dificultat. Sembla que quan una cosa ja té nom no cal posar-li un altre i, per això, el nom de

Cirera ha arribat fins a nosaltres. Però de què li ve aquest nom?, si voleu que us digui la veritat, no ho sé pas, encara que suposo (i jo ho dono per segur, si ningú hi té res en contra) que el nom li ve d'un artesenc que era propietari o conreava les terres que hi havia al seu voltant. Repassant els documents (de l'Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona) que el Josep Ramon Gallart va publicar a La Femosa (sobre tot en els que ho va fer entre 1978 i 1981), hi surt un tal Pere Cirera que vivia a Artesa l'any 1205. En aquests mateixos documents s'hi troba també (entre altres noms) Bernat de Rocafort (1228) i Bernat de Ballester (1299). La coincidència del nom d'aquests artesencs del segle tretze, és el que em fa suposar, d'una manera raonada que l'esmentat Cirera era el que,

indirectament, és clar (va ser la gent que va començar a dir la costa del Cirera i no ell), donà nom a la maleïda pujada. Per altra part, i per les mateixes raons, tenim al davall de la costa la partida del Rocafort i a sobre, ja dalt del Pla, el Clot del Ballester. Els noms no hi són perquè sí, i si s'han conservat és només perquè la gent els ha anat utilitzant generació darrera generació, per allò que hem dit més amunt, que quan una cosa (en aquest cas, un lloc) ja té nom, no cal posar-li'n un altre. Amb els anys els propietaris d'aquestes terres han anat canviant de nom, però el nom dels primers propietaris ha quedat ja com un topònim ben consolidat.

A. Costafreda

FOLKLORE ARTESENC

Històries i contes (5)

LA NOIA QUE VOLIA FESTEJAR

Una vegada hi havia una noia, ja granadeta, que la única il·lusió que tenia en aquest món era la de festejar, però com que el temps passava i ningú no la feia demanar, va decidir demanar la intervenció de Sant Antoni. Així un bon dia, va anar a l'església i agenollant-se als peus del sant li va demanar un xicot d'aquesta manera: *Sant Antoni, doneu-me nòvio, si és que em convé, i si no em convé, feu que em convingo!*.

LA MARINA S'INFLA

Una vegada, un amo i el seu mosso, van anar, ja de bon matí, al tros a treballar com feien sempre, però en ser a la tarda, tot d'una, el mosso va dir: *mireu, amo, la Marina s'infla, jo marxo*. L'amo sorprès per aquesta reacció del su mosso, va mirar cap al costat d'on hi havia el mar per a veure el temps, i li respongué: *Home, sí que hi*

ha núvols, però em penso que no està per ploure. El mosso no digué res, però al cap d'una estona, altre cop digué: *amo, la Marina s'infla, jo marxo*. L'amo, altre cop mirant cap al costat del mar, li tornà a dir: *sí, home, sí, s'alcen castells, però sembla que no amenacen pluja*. Passà una altra estona i, altre cop, el mosso digué: *amo, la Marina s'infla, jo marxo*. L'amo, mirant altre cop cap el matei costat, ja una mica molest per la insistència del mosso, li va dir: *Mira, jo em sembla que no està per ploure, però si tu tens por de mulla't marxa*. El mosso no s'ho va fer repetir dues vegades, desà l'eixada i va marxar.

A la nit, quan l'amo va arribar a casa, el primer que va fer és preguntar pel mosso, ja que li volia fer conyeta de la seva por de pluja, però la seua dona li va dir que el mosso ja s'havia acomiadat, que havia cobrat la seva soldada (*que m'ha dit que tu ja hi estaves d'acord*) i ha marxat. Entre aquestes entrà la seua filla,

que es deia Marina, el pare, tot d'una, s'adonà que aquesta jo no podia amagar més que estava embarassada.

Aquest conte que segueix, no és, ni de bon tros, de la mena que hem explicat fins ara, però com que la seua temàtica va també d'amors i de festejos, ens ha semblat bé de posar-lo a continuació.

EL QUADRE DEL DIMONI'

Conten que, una vegada, el marit d'una noia amb la qual feia poc temps que s'havia casat, va haver de marxar de viatge. El noi, abans de la seva partença, va dir a la seva mare que tingués cura (mentre ell no hi fos) de la seva jove esposa, que la complagués en tot i que mai no la contrariés en els seus desitjos. Un cop el xicot va ser fora, la seua mare es va desviure per complaure en tot

Aquesta història me la va contar la Josepa Bonet (la Josepa de cal Tres o del Pere del Cavaler. Moltes gràcies, Josepa.

la seua nora, però tot i així, com que passava el temps i el marit no tornava, la noia anava perdent, a poc a poc, la seua alegria i la curiositat per les coses. Va passar més i més temps i el marit no tornava i no se'n sabia res, talment com si hagués mort. La tristor de la noia ja arribava als seus límits; gairebé no menjava ni dormia de tan gros com era el seu patiment. La seua sogra, tement per la salut de la noia, feia tot el possible per a distreure-la, però ella no s'interessava per res més sinó era pel record del seu espòs.

Un dia, la seua sogra (que compartia i entenia el seu dolor, com a mare que era) li va dir: *mira, podríem anar a fira, allí podríem veure moltes coses i molta gent, potser algú ens podria donar notícies del meu fill o, fins i tot, ens podríem comprar alguna cosa que ens agradés.* . . la noia, de primer s'hi va negar perquè no tenia ànims per a res, però al cap i a la fi, més per complaure la sogra que per ganes, va dir que sí. I totes dues se'n van anar a fira. Allí, la sogra, vinga fer-li notar les coses boniques que hi havia: . . . *i per què no et compres aquesta roba? i per què no et compres aquestes*

sabates?. Guaita quina mantallina més bonica. . . , però ella a tot deia que no i que no. Voltant i voltant per les parades de la fira, van aturar-se davant d'una parada que venien quadres, quadres de totes les formes i tamanys, quadres de flors, de paisatges, de sants i marededús. Totes dues es van posar a remenar quadres: *mira quin un de més bonic, mira quin altre.* . . La noia en va trobar un que representava el diable i del qual va quedar prendada: *mare, comprem aquest!*. La sogra, una mica escandalitzada pels gustos de la seua jove li va respondre: *tants que n'hi ha de bonics i només t'agrada aquest del dimoni?*, però la noia li va dir: *o comprem aquest o no en comprem cap!*, i la sogra per no contrariar-la, va fer que també hi estava d'acord, i amb el quadre del dimoni van marxar cap a casa.

Ja a casa, la noia va penjar aquell quadre tocant mateix de la porta de la seva cambra, de tal manera que sempre que entrava o sortia de la seva habitació el podia veure, i sempre que passava pel seu davant deia: *pobre dimoni i pobra de mi, pobre dimoni i pobra de mi.* va

passar temps i més temps i mai es descuidava de dir, tant entrant com sortint de la seua habitació: *pobre dimoni i pobra de mi.* Tant i tant ho repetia que, un dia, se li va aparèixer el mateix dimoni i li va preguntar: *per què sempre dius pobre dimoni i pobra de mi?*. La noia amb tota naturalitat li va dir: *dic això, perquè tu ets desgraciat perquè no pots veure la cara de Nostre Senyor i jo sóc desgraciada perquè no puc veure la cara del meu marit.* El dimoni li va dir: *si vols, jo et puc portar fins allà on és el teu home, però per això hauries de fer tot el que jo et diria i, després de tot, m'hauries de donar el que jo et demanaria.* La noia tenia tantes ganes de tornar a veure el seu espòs que, sense pensar-s'ho gaire, li va dir que sí, que sí que ho volia. El dimoni, llavors, li va dir: *el teu home viu a la casa d'una altra dona, en aquests moments; aquesta dona li prepara el sopar per quan arribi (ja que ell és a regar).* Li deixarà el sopar a taula i ella se n'anirà a dormir. *Jo t'hi portare i quan arribis has de fer això: menjar-te el sopar del teu home, després*

a l'armari hi trobaràs un vestit nou, d'aquella dona, per estrenar, n'has d'arrencar una mànega i te l'has de guardar, llavors treus la dona (que dormirà) del seu llit i t'hi poses tu. Quan arribarà el teu home cansat i afamat, i no trobarà el sopar a taula, es posarà a cridar, a renegar i a insultar-te, tu, en cap moment i per res del món no has d'obrir la boca, ja que, quan estarà ben tip de cridar i blasfemar, vindrà cap al llit i et farà l'amor; en cap moment el teu marit s'ha d'adonar que aquella dona ets tu. D'aquest acte quedaràs embarassada i mai a ningú has d'amagar el teu embaràs i mai, tampoc, no diràs a ningú qui és el seu pare. Finalment, prosseguí el dimoni, quan neixi aquest fill me l'hauràs de donar. La noia, que ja s'havia fet el propòsit de fer tot el que el dimoni li digués, li va tornar a dir que sí, que hi estava conforme. Tot va passar tal i com el dimoni havia dit, un cop a la casa de l'amant del seu home, es va menjar tot el sopar que hi havia preparat a taula, va arrencar una mànega del vestit nou que hi havia a l'armari i se la va guardar, va

treure aquella dona del seu llit i s'hi va posar ella. Quan va arribar el seu marit i no va trobar el sopar a taula, es va posar a cridar, a renegar i a escridassar-la com no havia sentit cridar mai a ningú, però ella en cap moment no va dir res, ni tan sols quan el seu marit li feia l'amor pensant-se que era l'altra dona.

A l'endemà es va despertar a la cambra de casa seua i tot li va fer l'efecte que havia estat un somni, però damunt la tauleta de nit hi havia la mànega que ella mateixa havia arrencat d'aquell vestit. Tot, doncs, havia estat real. Ningú, ni la seua sogra, s'havia assabentat que aquella nit ella no havia dormit al seu llit, sinó que havia dormit amb el seu home al llit de l'altra dona. Van passar els mesos i, el seu embaràs es va fer tan evident que tothom se n'adonava, ella en lloc d'amagar-se, cada tarda amb el seu cistellet de cosir, baixava al carrer, amb les altres dones, a fer robeta pel seu fill que aviat naixeria. Les murmuracions de la gent no paraven: *mira, mira la mosqueta morta, viu sense l'home, però això rai... qui deu ser el pare de la criatura?* Tothom n'anava

ple, i sobre tot la sogra que no parava de fer-li retrets, però ella feia sempre com si sentís ploure i vinga fer vestidets per la criatura; era, en certa manera feliç, però ara que s'atansava l'hora de donar llum i de lliurar el seu fill al dimoni, ja li començaven a venir tots els remordiments del món, però vés, es deia, *Déu ens regard d'un ja està fet!*

Entre aquestes, un dia, inesperadament, va tornar el seu marit i tot van ser alegries, com si res hagués passat, fins que el marit es va adonar de la panxa de la seua dona, però ella, sense donar-li temps que li pogués fer cap retret, li va dir: *no cal que mal pensos ni digos res, que aquest fill que espero és ben teu i t'ho puc demostrar!* El marit incrèdul li va fer una cara de mil dimonis, i altre cop, sense ni deixar-li obrir boca, li va dir: *te'n recordes que, ara fa prop de nou mesos, una nit que regaves, vas arribar a casa de la dona amb qui vivies i et vas posar a cridar com un boig perquè no vas trobar el sopar a taula?* *Te'n recordes que tot i els teus crits ningú no et va contestar?* *Te'n recordes d'un vestit nou que tenia*

